

KNW najaarscongres 2022 – Organisatorische handvatten koppelen klimaatadaptatie en energietransitie

In 2022 voerden Carleen Mesters (Stroom & Onderstroom) en Jeroen de Bruin (Waterprof) in opdracht van STOWA en Stichting RIONED een quickscan uit naar de verbinding tussen energietransitie en klimaatadaptatie. De onderzoeksvraag was: 'Wat zien we al in de praktijk en wat kunnen waterbeheerders leren om werk met werk te maken?' De resultaten zijn gepubliceerd in dit [H2O artikel](#).

In het kort:

- Koppelen is pionieren, er zijn veel raakvlakken maar er is nog weinig ervaring
- Koppelen is maatwerk, lokale opgaven moeten leidend zijn
- Succes kan behaald worden binnen en tussen organisaties, door muurtjes te doorbreken en urgentie te creëren
- Succes kan behaald worden door samenwerking, door actief te participeren in gebiedsprocessen
- Succes kan behaald worden door kennis opmaat, kijk niet alleen naar techniek maar zoek relaties met sociaal-maatschappelijke opgaven

Sessie: Van tekentafel naar uitvoering

Op het KNW najaarscongres van 25 november 2022 verkenden Carleen Mesters, Jeroen de Bruin en Dieter de Vroomen met 25 deelnemers in een interactieve spelsimulatie hoe de koppeling tussen energietransitie en klimaatadaptatie van start kan gaan.

De meeste organisaties hebben wel iets over duurzaamheid en samenwerken in hun visie. Iedereen voelt de urgentie dat er iets gedaan moet worden. En hoewel alle ideeën technisch maakbaar zijn, is het nog niet zo vanzelfsprekend dat een initiatief ook daadwerkelijk tot stand komt.

Kortom: We moeten aan de slag! Maar waar begin je? Wie doet wat? Hoe werk je samen? Wie neemt de regie?

In een live rollenspel onderzochten we hoe je deze start kan maken. De eerste groep bestond uit een aantal ketenpartners, zoals een wethouder, een bankier, een installateur, een bewoner, een waterschapper, een woningcorporatie, een netbeheerder e.d. Ieder had een eigen standpunt en

belang op een stuk papier. Zo had de wethouder bijvoorbeeld 'wij willen in 2030 energieneutraal zijn' en de installateur kon alles wel maken als hij maar een opdracht kreeg. Zij kregen de vraag mee: 'Hoe kunnen onze daken bijdragen aan zowel een klimaatadaptieve en energieneutrale wijk?' De andere groep bestond uit toeschouwers.

Het onderzoek bestond uit 3 gespreksrondes van 5 minuten, waarin de ketenpartners met elkaar in gesprek gingen. Na elke ronde reageerden de toeschouwers met feedback en tips. Ook na de tweede ronde mocht er gewisseld worden tussen een ketenpartner en de toeschouwers. Alle deelnemers deden enthousiast mee in de rol die zij toegekend kregen. En al snel kwamen we tot de conclusie dat dit een proefopstelling was die erg leek op een dergelijk proces in de werkelijkheid.

Na de drie gespreksrondes deelden we observaties, gemiste kansen en aanbevelingen. Voor het verlaten van de zaal bracht iedereen een paar tips uit aan de minister.

Verloop van en lessen uit deze workshop

In **ronde 1** staan de standpunten centraal, ieder vanuit zijn eigen rol. Hier en daar zoeken sommigen verbinding, vanuit kostenaspect (€, NOM, revolverend fonds). Dan doet iemand een interventie met de vraag of duurzaamheid niet een gemeenschappelijk belang is. Er volgt een discussie over synergie en praktische bezwaren.

Ronde 2 kenmerkt zich door een verschuiving van eigen standpunten naar eigen doelen en zoeken naar gezamenlijk belang. Al snel komt vanuit de groep de behoefte aan een gespreksleider, waarna de grootste overheid wordt gebombardeerd tot gespreksleider (de provincie). Het gesprek ontardt in een discussie over wie hier eigenlijk de leiding zou moeten hebben. Vragen buitelen over elkaar heen als 'wie is belanghebbend, wie is verantwoordelijk en welke actiepunten moeten benoemd worden?' nog zonder dat het doel helder is. Er vindt een wisseling plaats: een van de toeschouwers neemt plaats aan de gesprekstafel.

Voor **ronde 3**, stapt een procesbegeleider vanuit de toeschouwers de groep in. De toon van het gesprek verandert en de deelnemers stellen elkaar vragen over o.a. participatie en communicatie. Het waterschap doet bijvoorbeeld een suggestie om een aantal scenario's te onderzoeken en iemand anders stelt voor om fasering aan te brengen die nodig is om tot een besluit te komen. De procesbegeleider vat steeds samen en zorgt er zo voor dat er een gezamenlijk gesprek wordt gevoerd en dat gedeelde belangen duidelijk worden.

Aanbevelingen aan de minister (gegroepeerd door de begeleiders)

Hoe zorgen we dat dit in de praktijk wél lukt? We hebben 5 tips verzameld bij de deelnemers om werk-met-werk te maken.

1. **Stel een onafhankelijke regisseur** aan die doelen stelt en de belangen van de partijen goed kent. Hij kan de juiste volgorde van handelen helpen vinden en waar nodig knopen doorhakken.
2. **Samenwerking** identificeer wie in welke fase van een project betrokken moet worden, zoek een gezamenlijke visie stimuleer procesbegeleiding om overzicht in belangen te bewaken en ga op zoek naar het gezamenlijk belang
3. **Kennis** maak koppelingen voor energietransitie en klimaatadaptatie concreter, breng gebiedskennis in voor maatwerk oplossingen, werk niet vanuit één plan maar bespreek mogelijkheden in de vorm van scenario's
4. **Doen** start met pilots, handen uit de mouwen!
5. **Het proces kan altijd beter** maar het is belangrijk dat je gewoon begint en stappen zet. Bijsturen kan ja daarna gaan doen. Wachten met stappen zetten tot 'het ideale moment' daar is, leidt tot extra gepraat, omdat het ideale moment niet lijkt te bestaan.

